स्कुर्यवान् (AB. संस्कर्तव्यवात्?) । तत्र धिष्ण्येषु गार्हपत्याख्यस्य प्राथम्यात्तत्र प्रथमं चयनं विधित्सुस्ततः प्राच्यान्भूसंस्कारान्विधास्यन् (°च्याभू° AB.) तत्स्थानस्य समन्त्रकं व्युद्वहनं विधत्ते गार्हपत्यं चेष्यन्निति । गृहपतिना संयुक्तोऽग्निर्गार्हपत्यः इह तु तस्याग्नेराधारभूतो भूप्रदेशः आधाराधेययोरभेदोपचारेणाधेयवाचिना शब्देनोच्यते संस्कर्तव्यवप्रतिपत्तये। एतत्स्थानं गार्हपत्यस्याग्नेरधिकरणमतश्च चयनेन संस्कर्तव्यम् । यतोऽस्मिन्स्थाने चयनं कर्तव्यमतो हेतोरितत्पलाशवृक्षस्य शाखया व्युद्वहति लोष्टतृणादि संमार्जनेनापसारयति । गार्हपत्यस्याग्नेर्यत्स्थानं चयने संस्कराति मयात्र सोमेन यष्टव्यमिति तत्तेन व्युद्वहनेन अवस्यति निश्चिनोत्येव यद्वा गार्हपत्यस्य यच्चयनं तदेव देवयजनाध्यवसानम् तथा च ये केचिदग्निचितः अग्निं चितवन्तो यजमानाः तेऽस्यामेव पृथिव्यामवसिताः अवसानं प्राप्तास्तत्रैव प्रवर्तन्ते तत्तथा सति पलाशशाखया यत्स्थानं व्युद्वहतीति यत् तत्तेन अवसितानेव तत्र स्थितान्प्राक्तनान्यजमानान्व्युद्वहति विविधं निरस्यति व्युद्वहनं कुर्वतो यजमानस्याभिप्रायमाह नेदिति अग्निचयनमनुष्ठाय तत्रैवावस्थितान्यजमानानत्रैवाध्यवस्यामि तेषामुपरि अध्यवसानमवस्थानं न करिष्यामि ॥१॥ अवस्यत्यस्मिन्नित्यवसानं स्थानम् ॥३॥ यमः पितॄणां राजेति श्रुतिः । संविदानः संजानानः ऐकमत्यं प्राप्तः सन् ॥४॥ अवसितानवसाय स्थितान् । उदस्यति उत्क्षिपति परित्यजति ॥५॥ क्षारमृत्तिका ऊषाः । ऊषरदेशस्य पशुभिरुपजीव्यत्वादूषाणां पशुवव्यपदेशः ॥६॥ उल्वं गर्भवेष्टनम् ॥७॥ विक्रियते उत्पाद्यते ॥१०॥ यातयाम गतसारम् ॥११॥ एनं गार्हपत्यप्रदेशम् । परिश्रयन्त्येभिरिति परिश्रितः शर्करापर्यायाः सूक्ष्मपाषाणाः तैः परिश्रयन्ति परिवेष्टयन्ति ॥१२॥ दक्षिणावृत् प्रदक्षिणमावृत् आवर्तनं यथा भवति तथा । खाते देशे परिश्रयणं विधाय स्तौति खातेनेति गार्हपत्यायतनस्य परितः खातेन प्रदेशेन परिश्रिद्भिः परिश्रयेत् ॥१३॥ ऊर्ध्व एव विजते व्याप्नोति न तु तिर्यङ् कृत्स्नां भूमिमावृणोति विजतिर्व्याप्तिकर्मा । युगपदेवेदं सर्वं जगत्समुद्रो निर्मृज्यात् (!) निःशेषेण प्रक्षालयेत् स च समुद्रे प्रतिलीयेत । सादनं सूददोहसाधिवदनं चेष्टकाधर्मणा प्रसक्तमत्र निषेधति । उपधानकाले मन्त्रेणोपधाय ततस्तया [देवतये]त्युपहितस्य सादनम् ता अस्य सूददोहस इति मन्त्रः सूददोहाः तेनाधिवदनमुपरिष्टाद्वदनं सर्वेष्टकासाधारणो मन्त्रः तदुभयं परिश्रिदुपधाने न कर्तव्यम् । असन्ना ह्यापः क्वचित्क्वचित्सीदन्ति प्रवहणशीलत्वात् ॥१४॥ प्राण एव सूददोहाः अस्थिसंस्तुतासु परिश्रित्सु नासौ कर्तव्यः न खल्वस्थिषु प्राणोऽस्ति नाडीष्वेव हि तस्य संचारः । चित स्थेत्येकेनैव यजुषा बह्वनां परिश्रितां स्थापनम् चोदितत्वात्परिश्रितामिष्टकात्वम् अत एवाहापस्तम्बः स्क्रावो (!) सप्त स्वयमातृण्णाः शर्करा हिरण्येष्टकाः पञ्च घृतेष्टका दूर्वास्तम्बः (पू°) कूर्म उलूखलमुसलं शूर्पमश्मानः पशुशिरांसि सर्पशिरश्चामृन्मयीरिष्टका इति । आप इति यत् एकरूपा एव हि लक्ष्यन्ते अत एकेन यजुषा परिश्रिद्रूपाणामपामुपधानं युक्तम् ॥१५॥ परिश्रितः शर्करा योनिः गर्भनिर्गमणमार्गः ॥१६॥ एनं व्युद्वहनादिभिः संस्कृतं गार्हपत्यदेशमिष्टकाभिश्चिनोति ॥१७॥ गार्हपत्यायतनस्य मध्ये प्रथमं चतस्रः प्रागायता इष्टका उपदध्यात् ततः पश्चाद्भागे तिर्यगायते द्वे तथा चतसृणां पुरस्तादपि । स आत्मा मध्यदेह इत्यर्थः वसासृङ्मांसास्थिभेदेन मनोबुद्ध्यहङ्कारचित्तैर्वा जाग्रदवस्थाचतुष्टयेन वा आत्मनश्चातुर्विध्यम् । सक्थिः श्रोणिः तेन च पादो लक्ष्यते ॥१८॥